

**Životné jubileum
prof. PhDr. Tomáša Pardela, DrSc.**

V tomto roku sa v toku tvorivej odbornej práce naplnil čas životného jubilea univ. prof. PhDr. Tomáša Pardela, DrSc., významného predstaviteľa slovenskej a československej psychologickkej vedy, budovateľa vedeckých a školiacich inštitúcií na Slovensku a učiteľa mnohých generácií psychológov. Radi by sme aj na stránkach tohto časopisu zablahoželali k tomuto jubileu a vyjadrili úctu k doterajšiemu životnému dielu profesora Pardela, ktorý sa zúčastňoval aj na výchove a vzdelávaní mnohých našich učiteľov a v svojom profesionálnom živote spolupracoval s viacerými našimi pedagógmi.

Rodiskom profesora Pardela sa 19. júla 1918 stala malá dedinka Čimhová. Tu sa v malebnej prírode rázovitej Oravy a pri pracovitých a životne činných rodičoch a starých rodičoch začal vyvíjať hlbavý duch Tomáša Pardela. Na gymnáziu v Trstenej a Kláštore pod Znievom sa jeho sklony k invenčnosti a racionálno-analytickému uvažovaniu ďalej kryštalizovali a napokon vyústili do voľby štúdia filozofie a slovenčiny na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Už v priebehu vysokoškolského štúdia a súčasne ako pracovník vtedajšieho Psychotechnického ústavu zaznamenáva v búrlivom prostredí prvej zápalitej generácie slovenských psychológov prvé profesionálne dotyky s psychológiou. V r. 1943 po skončení vysokoškolského štúdia doktorátom filozofie so zrete-

lom na psychológiu stáva sa mu psychológia definitívne osudovým povoláním. A skoro, v r. 1948, stojí už na „vlastných nohách“, zakladá a ako riaditeľ buduje Ústav pre sociálny výskum mládeže v Hlohovci. Údel riadenia ho potom neopúšťa takmer v celej profesionálnej kariére. V roku 1956, keď obhájil titul vysokoškolského docenta, menovali ho za vedúceho Katedry psychológie na Vysokkej škole pedagogickej, od r. 1959 za vedúceho Katedry psychológie na FF UK a za riaditeľa Psychologického ústavu. Vo funkcii riaditeľa Psychologického ústavu FF UK pôsobil do roku 1983. Vedecké i pedagogické hodnosti získaval v priebehu rokov 1963 až 1969, v r. 1976 menovanie za riadneho profesora.

Pri riadení spomínaných školiacich pracovísk usmerňoval profesor Pardel vo funkcii predsedu činnosti mnohých skúšobných komisií na obhajoby a udeľovanie odborných a vedeckých hodností, a to nielen na FF UK, ale aj na Vojenskej a politickej akadémii Klementa Gottwalda. Súčasne bol členom vedeckých rád týchto škôl, predsedom komisie expertov pre psychológiu v rámci školstva ČSR a SSR, člen kolégií pri SAV a ČSAV, predsedom a členom výboru Psychologickej spoločnosti pri SAV, lektorom pri MV KSS. Dôležité funkcie zastával v rámci CZV KSS, CZV ROH, dlhé roky pôsobil v redakčných radách odborných časopisov (Psychológia, Studia psychologica, Čs. psychológia, Jednotná škola), edičných komisií (SPN, Psychodiagnostika), organizoval mnohé domáce i zahraničné konferencie (napr. v r. 1966

zjazd psychologickej spoločnosti, v r. 1972 konferenciu o využití psychodiagnostických a didaktických metód) a vydávanie odborných publikácií a prekladov.

Nielen z organizátorskej a pedagogickej stránky patrí profesorovi Pardelovi prednostné miesto v histórii rozvoja psychologickej vedy na Slovensku. Svojou bádateľskou prácou teoretického i empirického rázu sa profesor Pardel zaslúžil o rozvíjanie viacerých psychologických disciplín. V prvých rokoch bol zameraný predovšetkým na oblasť ontogenetickej a pedagogickej psychológie. Jeho práce z oblasti ontogenetickej psychológie založené na rozsiahlych empirických výskumoch neprinášajú len závažné teoretické poznatky, napr. o charaktere a periodizácii psychického vývinu našej mládeže, o zástoji učenia pri utváraní osobnosti v ontogenéze. Ide o práce, ktoré sa venujú aj otázkam výchovy a upozorňujú na aktuálnu sociálnopsychologickú problematiku, napr. na zložitost vývinu mládeže vyžadujúcej si osobitnú starostlivosť (Delikvencia nedospelých a mladistvých na Slovensku v rokoch 1938—1948; 1956) a na rušivé faktory vývinu detí v pestúnskych rodinách (expertíza pre rezort sociálnej starostlivosti).

Množstvom diel sa profesor Pardel zaslúžil o rozvoj našej pedagogickej psychológie. Nie sú to len učebnice pedagogickej psychológie pre pedagogické fakulty a vysokoškolská učebnica pre odborné štúdium, ktorá vyšla v troch vydaniach (1961, 1963, 1967) a stala sa zdrojom štúdia stoviek našich učiteľov. Popri viacerých príspevkoch o pedagogickom výskume, o problematike vzdelávania učiteľov, o prestavbe školstva sú to aj metodické príručky, ktoré poslúžili vyučovacej a výchovnej praxi (napr. Školský film a diafilm pri rozvíjaní

poznania a reči, 1971; Psychologická charakteristika žiaka, 1963), a rozsiahle štúdie o písanej reči našich žiakov základnej školy vrátane problematiky jej porúch — dyslexie a dysgrafie (aj v monografii Písaná reč, jej vývin a poruchy u detí, 1966).

Hoci v prvých desaťročiach odbornej pôsobnosti prevažujú u profesora Pardela štúdie a monografie zo spomenutých oblastí ontogenetickej a pedagogickej psychológie, jeho všestranná orientácia a osobná potreba zmocniť sa kardinálnych teoreticko-metodologických otázok odboru ho vždy vtahovala do sféry všeobecnej psychológie. Je jedným z prvých, kto oboznamuje našu odbornú verejnosť s učením I. P. Pavlova (1953) a kto po viacročnom systematickom štúdiu doma i v zahraničí podáva kritický rozbor a syntetický pohľad na psychoanalytické hnutie, na teóriu a prax hlbinej psychológie (Problémy psychoanalytického hnutia, 1972). Niekoľko rokov bolo v strede jeho pozornosti rozpracúvanie Leninovej teórie odrazu v súvislosti s psychickou reguláciou správania a vymedzením predmetu psychológie. Svedčí o tom niekoľko štúdií a monografických prác z tejto oblasti (napr. K problému psychickej regulácie, 1963; Leninova teória odrazu a psychológia, 1971; Predmet psychologických vied, 1975) a dokumentujú to aj príslušné state celoštátnych učebníc všeobecnej psychológie, ktorých bol autorom, resp. editorom a spoluautorom (Úvod do psychológie, 1969; Všeobecná psychológia, 1975; Základy všeobecnej psychológie, 1979).

Zo základných teoretických otázok psychickej regulácie prechádza profesor Pardel organicky a s predvídaním celospoločenskej aktuálnosti a nevyhnutnosti na riešenie problematiky osobnosti nášho človeka. Za prvé priblíženie v tomto smere mož-

no pokladať jeho rozsiahle dielo *Motivácia ľudskej činnosti a správania* (1977). So širokým prírodovedným a spoločenskovedným záberom tu poskytuje pohľad na historicko-spoločenskú podmienenosť ľudského vedomia, interakciu osobností s prírodným a spoločenským prostredím a uvádza do riešenia závažnej problematiky motivačnej a afektívnej štruktúry osobnosti. Svoje ďalšie závažné práce o osobnosti (napr. *Formovanie osobnosti socialistického človeka — expertíza JPSV, 1978; K výskumu rozvoja osobnosti socialistického človeka, 1983; Osobnosť a jej rozvoj v socialistickej spoločnosti, 1983; Osobnosť vo svetle súčasných psychologických teórií, 1986*) koncipuje profesor Pardel už v rámci riešenia úloh štátneho plánu základného výskumu. Zásluhou svojich vynikajúcich organizačných schopností a všestranného pohľadu na problematiku človeka a činiteľov formovania osobnosti stal sa profesor Pardel koordinátorom hlavnej úlohy ŠPZV. Z pracovníkov viacerých spoločenskovedných disciplín na FF UK, ale aj z iných pracovísk v ČSSR vytvoril široký kolektív odborníkov (pedagógov, sociológov, národopiscov, umenovedcov, novinárov, informatikov) a položil tak základy pre komplexný systémový a interdisciplinárny prístup k výskumu človeka. V priebehu dvoch päťročných zorganizoval viacero pracovných seminárov tohto kolektívu, zabezpečil vydanie množstva správ o riešení úloh ŠPZV a podnietil aj bohatú publikačnú činnosť riešiteľov jednotlivých tém. Z hľadiska mnohých vedných disciplín sa tak získal prehľad o problémoch výskumu osobnosti a možnostiach jej všestranného a harmonického formovania v priebehu celoživotného, biodromálneho vývinu. Osobitne tu treba pri profesorovi Pardelovi vyzdvihnúť, že sa pokúsil vy-

užiť netradičný retrospektívny výskum vývinu a životnej kariéry významných osobností nášho národa, generácie grupovanej v Avantgarde 38 a Vedeckej syntéze, povstaleckej generácie a účastníkov stavieb mládeže. Popri dokumentačnej a z vlasteneckého hľadiska nevšednej hodnoty získaného materiálu preukázal aj dôležitosť biografického či ideografického prístupu k výskumu osobnosti (napr. *Sociálno-ekonomické zmeny a proces formovania socialistického vedomia. Avantgarda 38, 1986*).

Problematika osobnosti, ktorú profesor Pardel pokladá za kardinálnu z psychologického hľadiska i z hľadiska výchovy a usmerňovania generácií ľudí našej spoločnosti, je aj naďalej predmetom jeho pozornosti v súčasných prvých rokoch jeho dôchodkového života. Ako však svedčia naše pracovné kontakty s profesorom Pardelom, jeho orientácia sa ani teraz nijako nezúžuje a pri svojich koničkoch — záhradke, turistike, krásnej literatúre, cestovaní — mu nechýba čas na sledovanie aktuálneho diania v odbore doma i vo svete. Určite sme nemohli ani v našom pohľade na osobnosť a dielo profesora Pardela zachytiť všetku jeho organizačnú, pedagogickú a bádateľskú činnosť. Jej letný súhrn mal len zdôvodniť naše vrúcne želanie, aby ho naďalej neopúšťala obdivuhodná vitalita, životný optimizmus, tvorivá energia a mohol v dobrom zdraví úspešne pokračovať v svojich odborných projektoch. A boli by sme veľmi nespravodliví, ak by sme naše zamyslenie k životnému jubileu profesora Pardela nespojili s vyjadrením hlbokej vďaky za jeho prístup ku kolektívu spolupracovníkov. Čerpali sme z jeho bohatých odborných vedomostí, z jeho postrehov a anticipácií perspektívnych trendov v proble-

matike odboru a tešili sa z jeho pochopenia a možností, ktoré nám veľkoryso poskytoval pre vlastnú pracovnú sebarealizáciu. Tak ako jemu prajeme všetko najlepšie do ďalších rokov, želáme aj sebe, aby pokračovali naše pracovné kontakty a aby sme aj prostredníctvom jeho osoby mohli byť naďalej spojení s generá-

ciou pokrokových psychológov, ktorá kládla základy našej vedy nevyhnutné a nezastupiteľné v rozvoji spoločenských vied a v rozvoji psychologickéj starostlivosti o človeka v našej socialistickej spoločnosti.

Za kolektív spolupracovníkov

L. MARŠÁLOVÁ

Konferencia k Zákonu o jednotnej škole

Dňa 20. apríla 1988 sa uskutočnila v Bratislave vedecká konferencia Zákon o jednotnej škole — základ socialistickej školy, výchovy a vzdelávania dneška, ktorá bola zvolaná pri príležitosti 40. výročia prijatia Zákona o základnej úprave jednotného školstva. Usporiadateľmi vedeckej konferencie boli Slovenská pedagogická knižnica a Ústav školských informácií, Múzeum školstva a pedagogiky na Slovensku, Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV a Hlavná redakcia Pedagogickej encyklopédie Slovenska.

Konferenciu otvoril a viedol RSDr. Július Lihocký, CSc., riaditeľ SPK a ÚŠI. V úvodnom slove charakterizoval dejinný význam zákona o jednotnej škole ako revolučného prelomu v našom školstve, výchove a vzdelávaní. Na konferencii privítal súdruha Františka Nováka, vedúceho odboru ÚV KSS, prof. PhDr. Jozefa Vidu, CSc., riaditeľa odboru MŠ SSR a Ladislava Gráca, zástupcu OZ zamestnancov školstva a vedy.

Hlavný referát predniesol aktívny účastník zápasov o jednotnú a štátnu školu akademik Ondrej Pavlík. Vo

svojom vystúpení charakterizoval historické udalosti rokov 1945 až 1948, podčiarkol rozhodujúci význam pracovnej a politickej aktivity učiteľstva a zameranie školskej politiky KSC, ktoré prispeli k zdarnému dovŕšeniu národnej a demokratickej revolúcie v školskej oblasti — k schváleniu Zákona o jednotnej škole. Upozornil, že tri hlavné úlohy vtedajšej školskej politiky — rozbehnutie činnosti škôl, reforma školstva, rozvoj školskej sústavy — sú aktuálne v podstate aj dnes a znamenajú predovšetkým skvalitňovanie výchovno-vzdelávacej práce škôl, pokračovanie v prestavbe školstva v duchu dokumentu i rozvoj školskej sústavy (predškolských zariadení, siete stredných i neúplných vysokých škôl a pod.). Zdôraznil, že pri riešení týchto nových úloh musí zohrať aktívnejšiu úlohu aj pedagogická veda, ktorá sa nesmie vyhýbať aktuálnym a perspektívnym otázkam školskej a výchovnej praxe. V tomto duchu pôsobí aj Hlavná redakcia pedagogickej encyklopédie Slovenska pripravujúca množstvo závažných prác (terminologické a výkladové slovníky, súpis učiteľstva škôl na Slovensku, regionálne historické štúdie a pod.), ktoré majú prispieť k riešeniu aktuálnych problémov školstva, k mobilizácii ak-